

SŁĘŻAŃSKIE HARCE

WROCŁAW
1981

WYDANIE SPECJALNE

PISMA KIHAM CHORĄGWI WROCŁAWSKIEJ
W 70 LECIE POWSTANIA HARCERSTWA

Odczyt, wygłoszony przez Druha harcistrza Henryka Bagińskiego w "Radio" w dniu 28 maja 1934r. był drukowany w jednodniowce "Zarzewie" w czerwcu 1934 r. i w kwartalniku "Harcerstwo" Nr. 2 maj-wrzesień 1934 r. Powstanie ruchu skautowego w Polsce autor ujmując szczegółowo w książce pt. "U podstaw organizacji wojska polskiego 1908-1914" Warszawa 1935r. Już po wyjściu z druku tej książki autor otrzymał nowe dokumenty, a między innymi "Regulamin młodzieży sokolej" z 1910 roku; dokument ten uzupełnia niniejszy artykuł pt. "Geneza polskiego skautingu".

W listopadzie 1934 r. upływa 25 lat od czasu powstania ruchu harcerskiego w Polsce. Ze względu na ówczesne warunki polityczne ruch ten powstał w środowisku młodzieży niepodległościowej zarzewiackiej, zwanej tak od wychodzącego we Lwowie pisma "ZARZEWIE". Ruch ten widział rozwiązanie sprawy niepodległości Polski w wytworzeniu sił do walki zbrojnej, świadomość tę i wiarę pogłębiły wypadki polityczne oraz prawdopodobieństwo starcia wojennego zaborców na terenie ziem polskich.

Napiły do wyższych uczelni we Lwowie ogromnej fali młodzieży, która poczynając od 1908 roku wychodzi coraz liczniej z polskich szkół zaboru rosyjskiego, stwarza większe skupienia akademickie, wychowane w tradycji walki z rządem zaborczym i ułatwia proces krytycznego odwołania się do idei niepodległościowej.

Na wiosnę 1909 r., pod wpływem wytworzonych warunków zewnętrznych i w związku z tym koniecznością podjęcia pracy wojskowej, łamią się przeżyte formy organizacji młodzieży narodowej, by wytworzyć siły, ujęte następnie w formę organizacji Młodzieży Niepodległościowej Zarzewiackiej.

"Zarzewiacy", głosząc hasło walki zbrojnej o Polskę niepodległą, zobowiązują wszystkich członków do ćwiczeń wojskowych, by wytworzyć typ obywatela-soldata, gotowego każdej chwili stanąć do walki.

Nic więc dziwnego, że praca wojskowa we Lwowie przybrała od razu charakter powszechnej służby wojskowej wszystkich członków organizacji zarzewiackiej, a więc akademików, akademiczek i uczniów szkół średnich.

Powstaje tajny Polski Związek Wojskowy, który w 1910 r. przyjmuje nazwę Organizacji Armii Polskiej, zakładając w r. 1911 jawne Polskie Drużyny Strzeleckie we Lwowie. Praca wojskowa obejmuje przede wszystkim akademików, przenosząc się szybko na Ośrodki robotnicze, a następnie tworząc w Małopolsce liczne drużyny strzeleckie na wsi.

Równoległe do pracy wojskowej Zarzewiaczy tworzą w listopadzie 1909 roku przy Komendzie Naczelnej Polskiego Związku Wojskowego we Lwowie "Komisję Wychowania Fizycznego", mającą za zadanie zorganizowanie i pokierowanie tajną pracą fizyczno-wojskową wśród uczniów szkół średnich, członków Organizacji Młodzieży Niepodległościowej "zarzewiackiej". W ten sposób powstały przy każdej organizacji tak zwane "Oddziały Ćwiczebne", mające za zadanie systematyczne wykształcenie fizyczno-wojskowe członków organizacji.

Wszyscy członkowie byli obowiązani brać udział w ćwiczeniach "Oddziału Ćwiczebnego". Na czele O.C. stał jeden ze starszych kolegów, który najbardziej się do tego nadawał ze względu na zamiłowanie do ćwiczeń gimnastycznych, czy też miał ukończony lub uczęszczał na kursa wychowania fizycznego. Kierownikiem O.C. wyznaczał przewodniczący Organizacji Zarzewiackiej.

"Oddział Ćwiczebny" przybrał nazwę bohatera narodowego, np. "Oddział Ćwiczebny im. Romualda Traugutta". A wszyscy członkowie byli obowiązani znać dokładnie życiorys tego bohatera i starać się naśladować go w życiu codziennym.

geneza polskiego skautingu

Pod tym sztandarem "Niech żyje Armia Polska" w 1909 r. "Zarzewiacy" rozpoczęli organizować ruch skautowy we Lwowie.

Młodzież Zarzewiacka, przygotowując się do walki o odzyskanie niepodległości, zwróciła szczególną uwagę na wychowanie młodszych swoich kolegów w szkołach średnich. Już w czerwcu 1909 r. w okresie przełomu w Organizacji Młodzieży Narodowej wskazywaliśmy na konieczność podjęcia pracy wychowania fizyczno-wojskowego. Myśl o organizacji ćwiczebnowo-wojskowej wśród młodzieży szkół średnich wywarła największy entuzjazm i decydowała nie o przyłączeniu się do stronnicy Zarzewia np. w Stryju, Jarosławiu.

Sprawa wychowania fizyczno-wojskowego znalazła oddźwięk w szeregach zorganizowanej młodzieży zarzewiackiej w Zaborze Rosyjskim co miało wpływ decydujący na przyłączenie się org. Młodzieży Narodowej w Warszawie w grudniu 1909 roku do Organizacji Niepodległościowej Zarzewiackiej.

Po założeniu tajnej organizacji "Oddziałów Ćwiczebnych" w listopadzie 1909 r. zawarliśmy z pełnomocnikami Wydziału Związkowego "Sokoła" umowę, która umożliwiała nam tworzenie "Drużyn Młodzieży Sokolej" w Sokołach, w Szkole-Macierzy we Lwowie i wszędzie tam na prowincji, gdzie będą ku temu warunki w lokalnych gniazdach. Ze strony Wydziału Związkowego "SOKOŁA" we Lwowie brał udział w tej konferencji sekretarz Stanisław BIEGA i Naczelnik dr. Kazimierz WYRZYKOWSKI, zaś ze strony Młodzieży arzewickiej: Mieczysław NEUGEBAUER, Henryk BAGIŃSKI, i Bolesław BISKUPSKI. Zbliżenie Organizacji Wojskowej arzewickiej do "Sokoła" było podyktowane przekonaniem, że wejście skonsolidowanej grupy niepodległościowej ożywi tę instytucję i nada jej charakter organizacji wychowania fizyczno-wojskowego. Sokół bowiem był wówczas organizacją o charakterze towarzysko-gimnasty cznym posiadał jednak rozgałęzioną sieć sokołni, wyszkolonych instruktorów gimnastyki i strzelnicze, co mogło ułatwić prowadzenie wyszkolenia fizyczno-wojskowego i dawało możność objęcia tą pracą całej młodzieży.

Gdy, prowadząc pertraktacje z przedstawicielami Sokoła, domagaliśmy się utworzenia drużyn ćwiczebnych młodzieży przy "Sokole" Stanisław Biega poruszył zagadnienie powstania skautingu w Anglii - organizacji, o której pisał wówczas prof. Edmund Naganowski we Lwowie /Słowo Polskie Nr. 536 i 538 XI, 1909/.

Stanisław Biega dostarczył nam jeden egzemplarz angielskiej książki Baden Powella o skautingu. Przychylił nam wówczas książkę tą przetłumaczyć i jednocześnie postawić wnioski Wydziałowi Związkowemu "Sokoła" co do dalszej organizacji "Drużyn Młodzieży Sokolej".

Jednocześnie zgodziliśmy się wejść do grona nauczycielskiego "SOKOŁA-MACIERZY" w celu wyszkolenia instruktorów wychowania fizycznego, wprowadziliśmy szereg kandydatów do grona nauczycielskiego na odbywający się kurs wychowania fizycznego w "SOKOŁE-MACIERZY".

Tocząca się dyskusja z przedstawicielami Sokoła na konferencji, która miała zadecydować o naszej współpracy, zorientowała nas ostatecznie, że Sokół jest w stanie zamierania. Przyniesło się wówczas, że Sokół jest bez młodzieży, która stroni od Sokoła i goni za modnymi wówczas sportami, Sokół zaś pozostał tylko ze starszymi.

Garnięcie się nas - młodzieży do Sokoła powitano z radością, byliśmy pierwsi z tych którzy podjęli inicjatywę w kierunku zbliżenia młodzieży do Sokoła i dlatego nam, a nie komu innemu, sekretarz Sokoła, Stanisław Biega proponował wprowadzenie skautingu angielskiego w Polsce.

Dla nas znów, jako dla nowej organizacji młodzieży, która była skazana na pracę o własnych siłach, istniał problem nad którym zastanawialiśmy się dokoła najlepiej będzie skierować te liczne zastępy młodzieży szkół średnich, które stanowiły kadry Organizacji Młodzieży Niepodległościowej Zarzewickiej, trzeba podkreślić że w r. szk. 1909-1910 Organizacja Zarzewicka objęła Lwów i całą ówczesną Galicję.

Nie czekając, aż władze SOKOŁA-MACIERZY przeprowadzą uchwałę, wprowadzającą "Drużyny MŁODZIEŻY Sokolej" wydaliśmy w listopadzie 1909 r. okólnik z poleceniem, aby wszystkie Organizacje Młodzieży Niepodległościowej Zarzewickiej powołały do życia tajne "Oddziały Ćwiczebne", zaś wszyscy członkowie organizacji mieli wziąć udział w ćwiczeniach. Oddziały Ćwiczebne oprócz musztry według Regulaminu Sokołago przerabiali ćwiczenia w orientowaniu się w terenie i czytaniu map; szkolili się również w dłuższych marszach i wycieczkach, stosując obozowanie i patrolowanie.

Mierzą drobne zdarzenia prowadzą do poważnych faktów. Mieczysław NEUGEBAUER, jako komendant kursu Instruktorskiego Polskiego Związku Wojskowego w listopadzie 1909 r.

referował sprawę skautingu na zebraniu kursu we Lwowie, na które przyniósł książkę, ot rzymaną od Stanisława Biegi pt. "Scouting for Boys". Traf zrzucił, że Andrzej MAŁKOWSKI spóźnił się w tym dniu na zebranie. Mieczysław NEUGEBAUER za karę, jak to potwierdza ją relacje uczestników tego kursu - Andrzeja SIENKIEWICZA i Leona KAZUBSKIEGO. Wiedząc, że MAŁKOWSKI włada angielskim dał mu tę książkę do przetłumaczenia. Ten fakt zresztą potwierdza sam MAŁKOWSKI, pisząc, że został użyty... "Do napisania pierwszego polskiego podręcznika akutowego".

Należąc do Organizacji Młodzieży Niepodległościowej Zarzewickiej, Andrzej MAŁKOWSKI znalazł pole do wyzycia własnej indywidualności, która wydała tak obfite owoce w twórczości na gruncie dalszego rozwoju ruchu harcberskiego w Polsce.

Początki pracy nad podręcznikiem Baden-Powella były dla MAŁKOWSKIEGO i dla nas bardzo trudne, przede wszystkim z braku wprawę w przekładzie języka angielskiego na polski wyrazów technicznych. Dlatego też była nieodzowna ścisła współpraca z naszą organizacją wojskową i opracie się na terminologii wojskowej, używanej na naszym kursie instruktorów P.Z.W.

Wkrótce, bo już w dniu 2 lutego 1910 r. odbył się we Lwowie pierwszy Ogólny Zjazd Młodzieży Niepodległościowej arzewickiej szkół średnich z Galicji Wschodniej. Na tym Zjeździe młodzieży byli obecni delegaci Org. Mł. Niep. Zarzewickiej i "ODDZIAŁÓW ĆWICZEBNYCH" ze wszystkich szkół średnich Galicji Wschodniej. Na tym Zjeździe oprócz referatów ideowo-politycznych przemawiał Mieczysław NEUGEBAUER w sprawie wychowania fizycznego i skautingu.

W dyskusji nad referatem Neugebauera zabierali głos Bolesław BISKUPSKI, HENRYK BAGIŃSKI, ANDRZEJ MAŁKOWSKI i inni.

Andrzej MAŁKOWSKI, jednocześnie członek Stowarzyszenia "EILEUSIS", wprowadził do dyskusji elementy mistyczne i uzasadniał konieczność wychowania młodzieży przede wszystkim w duchu moralnym i religijnym, jednak jako "Zarzewiak", solidaryzował się z zasadą wychowania młodzieży w kierunku niepodległościowym - przez przygotowanie jej do walki zbrojnej o własne państwo i prowadzenie pracy tajnej w "Oddziałach Ćwiczebnych". Zjazd wypowiedział się za dalszym rozwojem wychowania fizycznego i stopniowym przerabianiem materiału z podręcznika angielskiego, przystosowaniem skautingu do naszych polskich warunków, nienaśladowaniem niewolniczo wzoru angielskiego.

Andrzej MAŁKOWSKI, mimo wydanego rozkazu, nie spieszył się zbyt z tłumaczeniem. Ta zwłoka w przetłumaczeniu książki irytowała nas wszystkich ze względu na wydane okólniki i instrukcje Komisji Wychowania Fiz.

oraz istnienie uchwały Zjazdu Ogólnego Mł. Niep. Zarzewickiej szkół średnich z dnia 2 lutego 1910 r.

Przypadek zdarzył, że Andrzej MAŁKOWSKI znów "przeszkrobał", zachowując się niesforne w czasie ćwiczeń taktycznych w terenie, a będąc członkiem kursu instruktorów, tym bardziej zaostrzył w stosunku do siebie wymaganie komendanta, który oddał MAŁKOWSKIEGO pod Sąd Wojskowy, zgodnie z brzemieniem regulaminu kursu instruktorów.

Na Andrzeja MAŁKOWSKIEGO sąd wydał wyrok skazujący go na 24 godzinny areszt domowy, jako rehabilitację sąd nakazał MAŁKOWSKIEMU przetłumaczenie dzieła pod tytułem "Scouting for Boys" do dnia 15 kwietnia 1910 r. Po tym wyroku Andrzej MAŁKOWSKI zabrał się do systematycznego tłumaczenia książki Baden-Powella dostarczając Kom. Wychowania Fizycznego we Lwowie, w miarę postępu pracy, części dzieła do zużytkowania w "Oddziałach Ćwiczebnych".

Kom. Wychowania Fizycznego, wykonując uchwałę i Zjazdu Mł. Niep. Zarzewickiej, tworzyła "Oddziały Ćwiczebne" i czyniła jednocześnie starania o przeniesienie całkowicie tajnej pracy skautowej na teren "SOKOŁA", by w skautingu skupić ogół młodzieży polskiej.

W tym duchu wypowiedział się na łamach "Zarzewia", Mieczysław NEUGEBAER i Henryk BAGIŃSKI /nr. 2 luty 1910r./: NEUGEBAUER udowadniając konieczność stosowania wychowania fizycznego, pisał w "Zarzewiu": "Z ewolucji ruchu gimnastycznego w Europie Zachodniej widzimy, że przeżywał on rozmaite stadia, że nieraz po ciężkich chwilkach lub klęskach dziejowych narody zwracały całą uwagę na swój duchowy i fizyczny rozwój. Tak silnie i gruntownie stawiając fundamenty wychowywały zastępy obywateli, zdolnych do największych poświęceń i czynów!"

"Starsze społeczeństwo jest zaabsorbowane szeregiem prac. Rzucam tedy hasło: Niech sama młodzież bez przymusu i specjalnej zachęty skupi się koło Sokolni, tworząc oddziały ćwiczebno-wycieczkowe, stosując pod kierunkiem gron nauczycielskich sokolich zarówno gimnastykę jak i zabawy ruchowe; Jako środek do osiągnięcia tężyzny fizycznej; Przecież nieraz dawała młodzież inicjatywę, a wsparta przez starsze społeczeństwo osiągała cel, - zeszczipłych zaczątków możemy dojść do takiej potęgi organizacji fizycznej młodzieży, jak scouting, który liczy około 100.000 członków, chłopców w wieku do 17 lat, a około 5.000 kierowników!"

Henryk BAGIŃSKI, będąc komendantem Oddziałów Ćwiczebnych na terenie Zaboru Austriackiego, a natrafiając na liczne przeszkody ze strony "SOKOLA", opracował program pracy, który opublikował w maju 1910r. w "Zarzewiu". Kładąc nacisk na stwierdzenie w historii przykłądy, że ruch gimnastyczny, pojęty społecznie

może stać się r u c h e m wyzwoleniowym narodu. "Zdaniem też obecnym pokoleń powinno być podniesienie obecnego poziomu wychowania fizycznego, wzbudzenie zamiłowania do ćwiczeń wśród szerokich kół młodzieży w nadziei, że zahartowany organizm na nieporogę trudy i niedostatki będzie zdolny do walki o niepodległość narodu". O znaczeniu i doniosłości prądu wychowania fizyczno-wojskowego w życiu naszego narodu rozpisywać się nie trzeba. Dziś kiedy naokoło zdaje się, iż wszystko pogrążyło się w martwość i apatię wytworzenie silnego prądu wojskowego wśród społeczeństwa wzmocniło je moralnie, obudziło na nowo dążenia niepodległościowe, a co za tym idzie przygotowało kadry obywateli-żołnierzy, zdolnych do broni".

Jednocześnie z usiłowaniami Zarzewiaków wprowadzenia wychowania fizyczno-wojskowego młodzieży szkolnej w Sokole, zbiegało się zarządzenie Ministerium Oświaty w Wiedniu, które zwołało w styczniu 1910r. ankietę w sprawie wychowania fizycznego szkół średni. Ankietę tą między innymi zagadnieniami poruszała sprawa wprowadzenia do szkół średnich dodatkowego wykształcenia wojskowego, sedywując je krótkim okresem służby jednorocznej dla maturzystów. W wyniku ożywionej dyskusji Oświadczoneo się za wprowadzeniem ćwiczeń strzeleckich "tylko w dwu najwyższych klasach szkół średnich".

Nie bez wpływu na stanowisko władz naczelnych "Sokoła" była omawiana ankietę; Władze "Sokoła" zorientowały się, że wobec zamierzeń władz austriackich wychowanie fizyczne może objąć Armia Austriacka. Zaniepokojony tą sytuacją SOKOŁ skłonił się do żądań Zarzewiaków i przez Wydział Sokoła-Macierzy załatwił sprawę utworzenia "na próbę" jednej "DRUŻYNY SOKOLEJ MŁODZIEŻY" we Lwowie. Tym bardziej, że przez całą zimę 1909/10r. ćwiczenia odbywały się regularnie u wierzone w jej stałość i zatwierdzone regulamin na posiedzeniu Wydziału SOKOLA-MACIERZY we LWOWIE w dniu 19 marca 1910r. W protokole z tego dnia czytamy: "Uchwalono jednogłośnie przyjąć do wiadomości utworzenie się Drużyny Młodzieży Sokolej, zatwierdzone projekt regulaminu z poprawką druha Filiberta Czaykowskiego oraz uchwalono stworzyć odrębną komisję jako władzę zwierzchnią nad drużynami, złożoną z trzech członków, a to Naczelnika druha d-ra Kazimierza WIRZYKOWSKIEGO, delegata wydziału i delegata młodzieży. Na delegatów Wydziału uchwalono uprosić druha W. Fr. Romualda KWIATKOWSKIEGO lub druha Władysława JANIKOWSKIEGO i druha H. BAGIŃSKIEGO. Jako delegat młodzieży do tej komisji wszedł Sp. Stanisław Bauer/Ps. Bury/ który był moim zastępcą jako drużynowego tej pierwszej Drużyny Młodzieży Sokolej Sekutowej."

Ze względu na to, że ta pierwsza drużyna dała początek utworzeniu dalszych drużyn skautowych przytoczam dosłownie z drukowanego egzemplarza REGULAMIN DRUŻYNY MŁODZIEŻY SOKOLEJ /Uchwalony na posiedzeniu Wydziału "Sokoła-Macierzy" we Lwowie z marca 1910r./:

- §1: Celem zaprawiania młodzieży polskiej do służby obywatelskiej, oraz rozwoju dzielności fizycznej i zdolności do podjęcia i przeprowadzenia działań narodowych tworzone są w gniazdach Sokolich Drużyny Młodzieży /uwaga: drużyny mogą przyjmować od imion sławnych bojowników polskich nazwy/
 - §2: Środkami do osiągnięcia tego celu są:
 - a/ musztra b/ gimnastyka i zabawy ruchowe c/ wycieczki krajoznawcze bliższe i dalsze d/ ćwiczenia polowe w okolicach otwartych lesistych i górskich
 - §3: Naczelną i kierowniczą władzą drużyny młodzieży Sokolej jest Wydział Sokoła-Macierzy.
 - §4: Do drużyny Młodzieży Sokolej może należeć każdy uczeń szkoły średniej narodowości polskiej, począwszy od IV klasy jeżeli zgodzi się stanowczo wypełniać sumiennie podjęte obowiązki; Polska młodzież hanlowa i rękodzielnicza może także tworzyć drużyny na tych samych warunkach;
 - §5: Drużyny tworzą się na podstawie zgłoszenia się odpowiedniej ilości członków, wyrażających chęć należenia do tej samej drużyny i stałego uzupełniania jej nowowstępującymi.
 - §6: Drużyna składa się z 4 plutonów: pluton z 12 członków i plutonowego.
 - §7: Na czele drużyny stoi drużynowy, wybierany przez całą drużynę większością głosów na podstawie głosowania kartkami. Wybór odbywa się z reguły w miesiącu wrześniu każdego roku;
 - §8: Drużynowy wyznacza 4-5h/plutonowych, którzy obowiązani są spełniać jego rozkazy;
 - §9: Drużynowy nosi na lewym ramieniu opaskę biało-czerwoną, plutonowy czerwoną, a wszyscy na piersiach pasek z napisem "SOKOŁ-MACIERZ"
 - §10: Obowiązkami drużynowymi jest:
 - 1/ Zdawanie raportu ze stanu drużyny naczelnikowi Sokoła i spełnianie jego poleceń,
 - 2/ Ścisłe przestrzeganie wypełniania obowiązków przez plutonowych,
 - 3/ Wpłacanie wkładek, zaprzanych przez plutonowych do kasy Sokoła-Macierzy najpóźniej do 10 każdego miesiąca;
 - 4/ Prowadzenie katalogu członków drużyny
 - 5/ Odbywanie pod przewodnictwem Naczelnika Sokoła i na jego wezwanie przynajmniej raz w miesiącu posiedzeń w sprawach odnoszących się do organizacji i działalności Drużyny Młodzieży Sokolej.
 - §11: Obowiązkami plutonowymi jest:
 - 1/ Wypełnianie rozkazów drużynowego
 - 2/ Zbieranie składek co miesiąc od członków plutonu i wręczanie ich drużynowemu,
 - §12: Każdy członek drużyny obowiązany jest ściśle do spełniania obowiązków, określonych niniejszym regulaminem, jak to:
 - a/ podlegać rozkazom zwierzchników
 - b/ systematycznie uczęszczać na ćwiczenia
 - c/ każdą nieobecność usprawiedliwić i zameldować plutonowemu
 - d/ składać 30 gr. miesięcznie za ćwiczenia na ręce plutonowego,
 - §13: Ćwiczenia odbywają się regularnie trzy razy tygodniowo, na które ma być stawid się wszyscy członkowie drużyny;
 - §14: W porze letniej zbiera się wyznaczona drużyna na boisku do ćwiczeń przynajmniej raz w tygodniu;
 - §15: Nieporozumienia między członkami rozstrzyga Sąd Honorowy, złożony z pięciu członków drużyny, wybranych większością głosów przez drużynę na przeciąg jednego roku;
 - §16: Za niewypełnienie obowiązków członkowie podlegają karom dyscyplinarnym:
 - a/ Upomnieniu poufnemu plutonowego
 - b/ Naganiu drużynowego
 - c/ aganiu drużynowego przed frontem
 - d/ Wykluczeniu, o którym decyduje Sąd Honorowy, a rozstrzyga ostatecznie "Wydział Sokoła"
- Władze Sokoła-Macierzy w sprawozdaniu rocznym stwierdzały, że "Drużyny te zorganizowały i pilnie pracowały nad nimi druhowie: M. Neugebauer i H. Bagiński. Odbywały one zwykłe ćwiczenia gimnastyczne trzy razy w tygodniu na sali ponadto szereg ćwiczeń polowych, zgodnie z regulaminem, na boisku i poza miastem w formie wycieczek..."

Na wydanie okólnika do wszystkich Gniazd Sokolich w sprawie tworzenia Drużyn Młodzieży Sokolej Władze SOKOŁA nie zgodziły się, utrudniając nam przez to zakładanie drużyn na prowincji.

Na prowincji Stosunek "Oddziałów Cwiczebnych" do Sokoła układał się różnie i był uzależniony od lokalnych stosunków, panujących w poszczególnych Gniazdach Sokolich; Władze Sokoła trzymając się w takiej rezerwie, otwarcie przyznawały się że ta rezerwa jest podyktowana obawą przed "przedwczesnymi zamiarami". Słowa "przedwczesne zamiary" używane przez Sokoła w stosunku do niepodległościowego programu zarzewiackiego oznaczały konieczność nasowania fizycznego-sportowego młodzieży w duchu powstańczo-wojennym.

W końcu września 1910r. H. Bagński urządził kurs instruktorów w Lwowie dla kierowników Oddziałów Cwiczebnych. Po tym kursie Zarzewia cy zażądali od d-ra Kazimierza "rzykowskiego" Naczelnika SOKOŁA, przeniesienia Drużyn Młodzieży Sokolej na Drużyny Skautowe, jednak Sokół nie miał zamiaru zajmowania się tą sprawą i odpowiedział odmownie.

Realizacja programu strzałał od jesieni 1910r. w dwu najstarszych klasach gimnazjalnych ogłoszona przez władze austriackie w okólniku Min. Cwiaty z dnia 8 maja 1910r.; otworzyła ona Sokołowi na niebezpieczeństwo opanowania młodzieży polskiej przez władze austriackie. Dopiero w styczniu 1911r. uderzono na alar, który wyraził się wstępny artykułem w "Rzeczniku Gimnastycznym Sokoła"; Skorzystalismy z nastroju wytworzonego w Sokole-Macierzy i po długich dyskusjach z dr. Kazimierzem Wyrzykowskim uzyskali zgodę znowu "na próbę" przeprowadzić dyskusję o skautingu na posiedzeniu grona nauczycielskiego "Sokoła-Macierzy".

Wykorzystując sytuację, mieliśmy możliwość publicznie wykazać korzyści płynące z wprowadzenia skautingu w Sokole.

Na posiedzeniu grona nauczycielskiego Sokoła Andrzej MAŁKOWSKI w sposób przekonujący podbił sobie serca wszystkich członków grona, którzy jednogłośnie uchwalili w dniu 26 lutego 1911r. wprowadzenie organizacji skautingu angielskiego.

Uchwałę tę zatwierdziło Przewodnictwo Związku Sokolego na posiedzeniu w dniu 28 lutego 1911r. W związku z tą aprobatą w Sokole-Macierzy odbył się sześciotygodniowy kurs dla instruktorów, a pierwszy wykład w dniu 20.03.1911r. wygłosił A n d r z e j M a ł k o w s k i.

Na kursie przerobiono cały materiał wg. przetłumaczonej przez MAŁKOWSKIEGO książki o skautingu Baden-Powella. A równolegle do wykładów odbywały się ćwiczenia praktyczne, drużyny Młodzieży Sokolej pod kierunkiem instruktorów z grona nauczycielskiego Sokoła-Macierzy "którzy już poprzednio do tego się przygotowywali".

To wyrażenie w sprawozdaniu Sokoła-Macierzy iż instruktorami kursu skautowego byli ci "którzy już poprzednio się do tego przygotowywali" dotyczy instruktorów, wyszkolonych przez tajną organizację Armii Polskiej, byli nimi akademicy: MIECZYSLAW NEUGEBAUER, HENRYK BAGIŃSKI, ANDRZEJ MAŁKOWSKI, LEON KAZUBSKI, JERZY GRODYŃSKI, TADEUSZ STRUMILLO, CZESŁAW KRASSOWSKI, ZDZISŁAW PRZYJAŁKOWSKI, BRUNON SZYMANSKI, KAZIMIERZ KIERZKOWSKI, HUGO ZACHERT, FRANCISZEK PEKSYC, STANISŁAW GIBES, TADEUSZ GĘBAROWICZ, JÓZEF MARIANSKI, STEFAN STOKOWSKI i inni.

Wszyscy wyszczególnieni otrzymali wówczas rozkaz Org. Armii Polskiej wzięcia czynnego udziału w instruktoralnym kursie skautowym, zorganizowanym w Sokole przez MAŁKOWSKIEGO za zgodą KOMENDY NACZELNEJ ORG. ARMII POLSKIEJ i stanowili pierwszy skautowy pluton instruktorów.

Jednocześnie z ramienia Organizacji Armii Polskiej wzięły udział w organizowaniu żeńskich drużyn skautowych we Lwowie: Leokadia BŁONSKA, Maria BARTHEL de WEYDENTHAL, Janina ZAWRZEWSKA, Jadwiga KADYIOWNA, Janina ANTONIEWICZOWNA, Stanisława GAJEWSKA oraz w Krakowie

Zofia ZAWISZANKA i inne.

W pierwszych dniach kwietnia 1911r. ukazały się pierwsze arkusze książki Andrzeja MAŁKOWSKIEGO pt. "S C O U T I N G J A K O S Y S T E M W Y C H O W A N I A M Ł O D Z I E Ż Y".

Pierwsze dwa arkusze tej książki wręczył w dniu 8 kwietnia 1911r. Andrzej MAŁKOWSKI najbliższym przyjaciołom i towarzyszom pracy z organizacji Armii Polskiej; Zachowałem tą książkę, która posiada dedykację następującą: "Henrykowi Bagińskiemu, w dowód uznania i jedności ideowej próbę tą ofiarowuję, we Lwowie d. 8 kwietnia 1911 roku Andrzej Małkowski".

W Małopolsce ochodniej ośrodkiem organizacji tajnych Oddziałów Cwiczebnych i Drużyn Skautowych staje się Kraków, gdzie występują czynnie zarzewiaczy: Juliusz ULRYCH, Janusz GĄSIOROWSKI, Władysław WINIARSKI i Zofia ZAWISZANKA.

Pierwsze tajne oddziały skautowe pod nazwą "Polskich Wywiadowców" w Zaborze Rosyjskim powstają w latach 1910-11, które zakładają i prowadzą zarzewiaczy: Stanisław DŁUGOSZ Tadeusz GRABIŃSKI, Tadeusz JEZIORAŃSKI, Zygmunt KARNACKI, Maksymilian LEBKOWSKI, Antoni OSTROWSKI, Stefan POMARAŃSKI, Karol RYBASIEWICZ, Apolinary KRUPIŃSKI, Hugo ZACHERT, Konstanty ZACHERT, Bolesław ZAWADZKI, Władysław KRZACZYŃSKI, bracia WĄDOŁKOWSCY, Stanisław SIENKIEWICZ Aleksander TOMASZEWSKI, Jan LASKOWSKI i inni. Drużyny żeńskie zakładają: Ela KWIATKOWSKA, Zofia Olęcka, Aniela KOBYLAŃSKA, Halina DROZDO WICZOWNA, Stanisława PODHAJNA i inne.

Pomędzy Wydziałem Związkowym Sokoła a Komendą Nacelną Org. Armii Polskiej zapadło we wrześniu 1911r. porozumienie, że młodzież Niep. Zarzewia przeniesie Org. Tajnych Skautowych Oddziałów Cwiczebnych na teren Sokoła, który zobowiązał się do udzielenia sal i pomocy na teraźniejszą wszystkich oddziałów, bez względu na różnice w ugrupowaniach ideowych młodzieży.

Odbywa się najbardziej humorystyczna scena gdy Sokół na prowincji nie dorasta do postawionego zadania i w większości wypadków odmawia tworzenia jawnych drużyn skautowych; Na posiedzeniu Komisji Wychowania Fizycznego postanawiamy działać z dwóch stron; Andrzej MAŁKOWSKI podejmuje się "rozgrzewać" Sokoła do tej akcji, BAGIŃSKI zwołuje komendantów tajnych drużyn skautowych "Oddziałów Cwiczebnych" na trzydniowy kurs instruktorów do Lwowa, który rozpoczyna się 3 października 1911r.

Na kursie tym wykładał Andrzej MAŁKOWSKI i omawiał sprawę ujawnienia pracy skautowej, prowadzonej dotychczas tajnie przez O.Ś. Młodzieży Niepodległościowej Zarzewiackiej; "Uzbrojeni" w wiedzę i instrukcje kierownicy O.Ś. rozjechali się, by przystąpić do szerszej pracy i zorganizować na terenie Sokoła całą młodzież w drużynach skautowych.

W związku z toczoną na tym froncie instruktoralnym dyskusją nad rolą skautingu w Polsce, pismo "Zarzewie" w numerze październikowym 1911 roku pisało: "Skauting jest środkiem wychowania młodzieży na obywateli zdolnych realizować ideę niepodległości tak w pokoju, jak i w walce".

"W pracy powinno zjednoczyć się wszystkie odłamy młodzieży polskiej i dać im podkład do współdziałania, wykorzystanie rozbitcia partyjnego leży zupełnie na linii dążeń niepodległościowych i tendencji państwowych polskich; najłatwiej zaś będzie można je przeprowadzić na terenie skautingu. Natomiast jednocześnie wazy stkie odłamy młodzieży, należy stawić wysoki cenzus w przyjmowaniu jednostek, by ruch uchronił od zbytniego rozlania i spłykania".

W myśl tych intencji Komisja Wychowania Fizycznego Armii Polskiej w dniu 1 listopada 1911 r. wydała okólnik, nakazujący komendantom Oddziałów Cwiczebnych w Zaborze Austriackim ujawnienie zorganizowanych tajnych drużyn skautowych i podporządkowanie lokalnym gniazdom Sokoła; Z tym okólnikiem wyjeżdża na prowincję Andrzej M a ł k o w s k i i przeprowadza reorganizację w listopadzie i grudniu 1911r.; tworząc jawne Drużyny Skautowe przy Sokole;

"Słężańskie Harce" Pismo Kręgu Instruktorów Harcerskich, in. A. Małkowskiego Chorągwi Wrocławskiej ZHP, Redakcja wydania: hm. Wojciech Kupożyński, phm. Aleksander Kisil, Kolportaż - hm. J. Chreczyński ul. Kamienna 11/14 Wrocław. Pismo do użytku wewnątrzorganizacyjnego.